

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г. Този превод не обвързва Съда. За допълнителна информация моля вижте пълните указания за авторските права в края на документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ГОЛЯМА КАМАРА

ДЕЛО SALDUZ СРЕЩУ ТУРЦИЯ

(Жалба no. 36391/02)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

27 ноември 2008 г.

По делото Salduz срещу Турция,

Европейският съд по правата на човека, заседаващ като голяма камера, в състав:

Nicolas Bratza, *председател*,
Christos Rozakis,
Josep Casadevall,
Rıza Türmen,
Rait Maruste,
Vladimiro Zagrebelsky,
Stanislav Pavlovski,
Alvina Gyulumyan,
Ljiljana Mijović,
Dean Spielmann,
Renate Jaeger,
Davíd Thór Björgvinsson,
Ján Šikuta,
Ineta Ziemele,
Mark Villiger,
Luis López Guerra,
Mirjana Lazarova Trajkovska, *съдии*,

и Vincent Berger, *юрисконсулт*

след проведени закрити заседания на 19 март и 15 октомври 2008 г.,
постанови следното решение, прието на по-късната дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (no. 36391/02) срещу Република Турция, подадена до Съда в съответствие с член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от турския гражданин г-н Юсуф Салдуз („жалбоподателят“) на 8 август 2002 г.

2. Жалбоподателят се оплаква по-специално, че правата му на защита са били нарушени, тъй като не му е било предоставено писменото становище на Главния прокурор при Касационния съд и че не му е бил предоставен достъп до адвокат по време на задържането му в полицейското управление. По отношение на тези оплаквания той се позовава на член 6 §§ 1 и 3 (с) от Конвенцията.

3. Жалбата е била разпределена на втора секция на Съда (член 52 § 1 от Правилника на Съда).

4. С решение от 28 март 2006 г. жалбата е била обявена за частично допустима от камера от тази секция в състав: Jean-Paul Costa, Andras Baka, Rıza Türmen, Karl Jungwiert, Mindia Ugrehelidze, Antonella

Mularoni, Elisabet Fura-Sandström, съдии, и Sally Dollé, секретар на секцията.

5. С решение от 26 април 2007 г. („решението на камарата“) камара в състав: Françoise Tulkens, Andras Baka, Ireneu Cabral Barreto, Rıza Türmen, Mindia Ugrekhelidze, Antonella Mularoni и Danutė Jočienė, съдии, и Sally Dollé, секретар на секцията, е решила единодушно, че има нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията поради непредоставянето на писменото становище на Главния прокурор; тя е решила също така, с пет на два гласа, че няма нарушение на член 6 § 3 (с) от Конвенцията поради липсата на правна защита на жалбоподателя докато е бил задържан в полицейското управление.

6. На 20 юли 2007 г. жалбоподателят е поискал делото да бъде отнесено до голямата камара (член 43 от Конвенцията).

7. На 24 септември 2007 г. състав на голямата камара е решил да уважи това искане (член 73 от Правилника).

8. Съставът на голямата камара е бил определен в съответствие с разпоредбите на член 27 §§ 2 и 3 от Конвенцията и член 24 от Правилника на Съда.

9. Жалбоподателите и правителството са представили писмени становища по съществото на жалбата.

10. На 19 март 2008 г. е било проведено открито заседание в сградата на правата на човека, Страсбург (член 59 § 3 от Правилника).

Пред Съда са се явили:

(a) *за правителството*

г-н М. ÖZMEN,

съагент

г-жа N. ÇETIN,

г-жа A. ÖZDEMİR,

г-жа İ. KOCAYIGIT,

г-н С. AYDIN,

съветници;

(b) *за жалбоподателя*

г-жа U. KILINÇ,

защитник,

Ms T. ASLAN,

съветник.

Съдът е изслушал пледоариите на г-н Kılınç и г-н Özmen и отговорите им на въпроси, зададени от Съда.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

11. Жалбоподателят е роден на 2 февруари 1984 г. и живее в Измир.

A. Арестуването и задържането на жалбоподателя

12. На 29 май 2001 г. около 22:15 часа жалбоподателят е бил задържан от полицейски служители от отдела за антитероризъм на Дирекцията за сигурност в Измир по подозрение, че е участвал в незаконна демонстрация в подкрепа на нелегална организация, а именно ПКК (Работническа партия на Кюрдистан). Жалбоподателят е бил обвинен и в това, че е закачил незаконен плакат на мост в Борнова на 26 април 2001 г.

13. Около 12:30 ч. на 30 май 2001 г. жалбоподателят е бил отведен в болницата за обучение и изследвания „Ататюрк“, където е бил прегледан от лекар. В медицинското свидетелство е било посочено, че по тялото му няма следи от малтретиране.

14. Впоследствие към 1 ч. жалбоподателят е бил разпитван в отдела за антитероризъм в отсъствието на адвокат. Във формуляр, разясняващ правата на задържаните лица, който жалбоподателят е подписал, са му били припомнени обвиненията срещу него и правото му да запази мълчание. В показанията си жалбоподателят е признал участието си в младежкия клон на HADEP (*Halkin Demokrasi Partisi* – Народна демократична партия). Той е посочил имената на няколко лица, които са работили за младежкия клон на областния офис в Борнова. Той е обяснил, че е помощник относно младежката преса и публикациите и е отговорен за квартал Османгази. Той е заявил също така, че част от работата му е била да задава задачи на други членове на младежкия клон. Той е признал, че е участвал в демонстрацията на 29 Май 2001 г., организирана от HADEP в подкрепа на изтърпяващия присъда в затвора лидер на ПКК. Той е заявил, че на демонстрацията са присъствали около шестдесет човека и че групата е викала лозунги в подкрепа на Йоджалан и ПКК. Той е бил арестуван на място. Той също така е признал, че е бил написал: „Да живее лидер Апо“ („Long live leader Apo“) на плакат, който е бил окачен на мост на 26 април 2001 г. Полицията взела образци от почерка на жалбоподателя и ги е изпратила за изследване в полицейската лаборатория.

15. На 1 юни 2001 г. полицейската лаборатория по криминалистика в Измир е изготвила рапорт след сравняване на почерка на жалбоподателя с този върху плаката. В него е било заключено, че въпреки че има прилики между някои характеристики на почерка на

жалбоподателя и ръкописния текст върху плаката, не може да бъде установено дали почеркът върху плаката в действителност е негов.

16. В 23:45 ч. на 1 юни 2001 г. жалбоподателят отново е бил прегледан от лекар, който е заявил, че не е имало следи от малтретиране по тялото му.

17. На същия ден жалбоподателят е бил изправен пред прокурор и след това – пред съдия-следовател. Пред прокурора той е обяснил, че не е член на никоя политическа партия, но е вземал участие в дейности на НАДЕР. Той отрекъл направата на незаконен плакат или участие в демонстрацията на 29 май 2001 г. Той заявил, че е бил в квартала Доганлар на гости на приятел, когато е бил арестуван от полицията. Жалбоподателят също е направил изявление пред съдия-следователя, в което е оттеглил признанията си, дадени пред полицията, твърдеейки, че те са били изтръгнати със сила. Той твърдял, че е бил бит и обиждан докато е бил в полицейското управление. Той отново е отрекъл участието си в каквато и да било незаконна дейност и е обяснил, че на 29 май 2001 г. е отишъл в квартала Доганлар на гости на приятел и не е бил част от скандиращата лозунги група. След края на разпита съдия-следователят е наредил задържането на жалбоподателя под стража, предвид характера на престъплението, в което той бил обвинен, и доказателствата срещу него. След това на жалбоподателя е бил предоставен достъп до адвокат.

В. Процесът

18. На 11 юли 2001 г. прокурорът към съда за държавна сигурност в Измир е внесъл обвинителен акт в този съд, обвинявайки жалбоподателя и осем други лица в подпомагане и подстрекане на ПКК, престъпление по член 169 от Наказателния кодекс и член 5 от Закона за предотвратяване на тероризма (Закон № 3713).

19. На 16 юли 2001 г. съдът за държавна сигурност е провел предварително изслушване. Той е решил, че задържането на жалбоподателя под стража трябва да продължи и че обвиняемите трябва да бъдат поканени да подготвят своите защитни становища.

20. На 28 август 2001 г. Съдът за държавна сигурност е провел първото си заседание в присъствието на жалбоподателя и неговия адвокат. Той е изслушал лично жалбоподателя, който е отрекъл обвиненията срещу него. Жалбоподателят също е отрекъл показанията си пред полицията, твърдеейки, че те са били изтръгнати от него чрез принуда. Той е обяснил, че докато е бил в ареста, полицаи са го накарали да препише лозунга от един плакат. Той също така е заявил, че е бил свидетел на събитията, случили се на 29 май 2001 г.; но не е участвал в демонстрацията, както се твърди. Вместо това, той е бил в

квартала, за да посети приятел на име Özcan. Той също е заявил, че не е окачил незаконен плакат на мост на 26 април 2001 г.

21. На следващото заседание, което е било проведено на 25 октомври 2001 г., са присъствали както жалбоподателят, така и адвокатът му. Съдът е изслушал и показанията на други обвиняеми, които са отрekli да са участвали в незаконна демонстрация на 29 май 2001 г. и са оттеглили показанията си, дадени преди това. След това прокурорът е призовал жалбоподателят да бъде осъден в съответствие с член 169 от Наказателния кодекс, а адвокатът на жалбоподателя е поискал време, за да подготви защитната пледоария на жалбоподателя.

22. На 5 декември 2001 г. жалбоподателят е произнесъл защитната си пледоария. Той е отрекъл обвиненията срещу него и е поискал да бъде освободен. На същия ден съдът за държавна сигурност е постановил решението си. Той е оправдал петима от обвиняемите и е осъдил жалбоподателя и трима други обвиняеми по всички обвинения. Той е осъдил жалбоподателя на четири години и шест месеца лишаване от свобода, намалено на две години и половина, тъй като жалбоподателят е бил непълнолетен към момента на извършване на престъплението.

23. За да осъди жалбоподателя, съдът за държавна сигурност е взел предвид самопризнанията на жалбоподателя съответно пред полицията, прокуратурата и съдия-следователя. Той също така е взел предвид показанията на неговите съобвиняеми пред прокурора, че жалбоподателят ги е подтикнал да участват в демонстрацията от 29 май 2001 г. Съдът е отбелязал, че другите подсъдими също са свидетелствали, че жалбоподателят е отговарял за организирането на демонстрацията. Той е отбелязал също и заключението на експерта, сравнил почерка на жалбоподателя с този върху плаката и факта, че според рапорта на полицията за ареста жалбоподателят е бил сред демонстрантите. Той е заключил:

„... предвид тези конкретни факти, съдът не приема отказа на жалбоподателя от предишните му показания и намира, че самопризнанията му пред полицията са обосновани.“

С. Обжалването

24. На 2 януари 2002 г. адвокатът на жалбоподателя е обжалвала решението на съда за държавна сигурност в Измир. В жалбата си, тя е твърдяла, че има нарушение на членове 5 и 6 от Конвенцията, изтъквайки, че производството пред първоинстанционния съд е било несправедливо и че съдът не е преценил доказателствата правилно.

25. На 27 март 2002 г. Главният прокурор при Касационния съд е подал писмено становище до Девето отделение на Върховния

касационен съд, в което е твърдял, че отделението трябва да потвърди решението на Съда за държавна сигурност в Измир. Това становище не е било връчено нито на жалбоподателя, нито на неговия представител.

26. На 10 юни 2002 г. девето отделение на Върховния касационен съд е отхвърлило жалбата на жалбоподателя, като е потвърдило мотивите и преценката на доказателствата на Съда за държавна сигурност в Измир.

II. ПРИЛОЖИМО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Вътрешно право

1. Действащото законодателство по време на подаване на жалбата

27. Относимите разпоредби на бившия Наказателно-процесуален кодекс (Закон № 1412), а именно членове 135, 136 и 138 са предвиждали, че всяко заподозряно или обвинено в престъпление лице има право на достъп до адвокат от момента на задържането му в полицейското управление. Член 138 недвусмислено е гласял, че предоставянето на правна помощ за непълнолетни е задължително.

28. Съгласно член 31 от Закон № 3842 от 18 ноември 1992 г., с който е било изменено законодателството в областта на наказателното производство, горепосочените разпоредби не са приложими за лицата, обвинени в престъпления, попадащи под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност.

2. Скорешни изменения

29. На 15 юли 2003 г. със Закон № 4928, ограничението на правото на обвиняемия на достъп до адвокат в производствата пред държавните съдилища за сигурност е било премахнато.

30. На 1 юли 2005 г. е влязъл в сила новият Наказателно-процесуален кодекс. Съгласно съответните разпоредби на новия кодекс (членове 149 и 150) всички задържани лица имат право на достъп до адвокат от момента на задържането им. Назначаването на адвокат е задължително, ако засегнатото лице е непълнолетно или ако е обвинено в престъпление, наказуемо с максимално наказание лишаване от свобода най-малко пет години.

31. На последно място, член 10 от Закона за предотвратяване на тероризма (Закон № 3713), изменен на 29 юни 2006 г., предвижда, че при престъпления, свързани с тероризъм, правото на достъп до адвокат може да бъде отложено за двадесет и четири часа по нареждане на

прокурор. През този период обаче обвиняемият не може да бъде разпитван.

В. Приложими инструменти от международното право

1. Процедура по дела срещу непълнолетни

(а) Съвет на Европа

32. Препоръка на Комитета на министрите към страните-членки на Съвета на Европа относно новите начини за справяне с младежката престъпност и ролята на младежкото правосъдие (Rec (2003)20), приета на 24 септември 2003 г. на 853-та среща на заместник-министрите, в приложимата си част гласи следното:

„15. Когато непълнолетни са задържани под стража, следва бъдат взети предвид положението им на непълнолетни, възрастта им и тяхната уязвимост и степен на зрялост. Те трябва да бъдат своевременно информирани за своите права и гаранции по начин, който гарантира, че те напълно ги разбират. По време на разпита им от полицията те трябва по принцип да бъдат придружени от родител/настойник или друг подходящ възрастен. Те също така трябва да имат право на достъп до адвокат и лекар ...“

33. Препоръка на Комитета на министрите към страните-членки на Съвета на Европа относно социалните реакции към младежката престъпност (Препоръка № R (87) 20), приета на 17 септември 1987 г. на 410-то заседание на заместник-министрите, в относимата си част гласи следното:

„Препоръчва на правителствата на държавите-членки да преразгледат, ако е необходимо, своето законодателство и практика с цел:

8. засилване на правното положение на непълнолетните лица по време на производството, включително по време на разпита пред полицията, като признава, *inter alia*:

– правото на съдействие от адвокат, който може, ако е необходимо, да бъде официално назначен и платен от държавата.“

(б) Организация на обединените нации

(i) Конвенция за правата на детето

34. Член 37 от Конвенцията за правата на детето (КПД), в относимата си част предвижда следното:

„Държавите – страни по Конвенцията гарантират, че: ...

(d) всяко дете, лишено от свобода, има право на незабавен достъп до правна и друга необходима помощ, както и право да оспорва законността на лишаването си от свобода пред съд или друг компетентен, независим и безпристрастен орган и на бързо решение по всякакви такива дела.“

(ii) *Общ коментар № 10 на Комитета за правата на детето от 25 април 2007 г. (CRC/C/GC/10)*

35. Относимата част на този текст относно правната помощ на непълнолетни лица, задържани от полицията гласи:

„49. На всяко дете трябва да бъде гарантирана правна или друга подходяща помощ при подготовката и представянето на неговата защита. КПД изисква на всяко дете да бъде предоставена помощ, която не е задължително при всички случаи да е правна, но трябва да е подходяща. Държавите – страни по Конвенцията имат право да преценят как да бъде предоставена тази помощ, тя обаче трябва да е безплатна ...

...

52. Комитетът препоръчва на държавите-страни по Конвенцията да определят и спазват срокове за периода между уведомяването за обвиненията и приключването на полицейското разследване, решението на прокурора (или на друг компетентен орган) да повдигане на обвинение срещу детето, и окончателното решение на съда или на друг компетентен съдебен орган. Тези срокове трябва да бъдат много по-кратки отколкото сроковете за възрастни. Но в същото време, незабавните решения трябва да бъдат резултат от процес, при който правата на човека на детето и правните гаранции се спазват в пълна степен. По време на този процес на детето незабавно трябва да бъде предоставена правна или друга подходяща помощ. Тази помощ не трябва да се ограничава до разглеждането на делото пред съд или друг съдебен орган, но се отнася и за всички други фази на производството, като се започне с разпита на детето от полицията.“

(iii) *Заклучителни наблюдения на Комитета за правата на детето: Турция, 9 юли 2001 г. (CRC/C/15/Add.152))*

36. Относимата част на този текст гласи:

„66. Комитетът препоръчва на договарящата държава да продължи прегледа на закона и практиката си по отношение на правосъдната системата за младежи, за да я приведе в пълно съответствие с Конвенцията [за правата на детето], по-специално с членове 37, 40 и 39, както и с други относими международни стандарти в тази област, като например Минималните стандарти за администриране на младежкото правосъдие на ООН (Пекински правила) и Насоките на ООН за превенция на младежката престъпност (Насоките от Риад), с цел да се повиши минималната възраст за носене на наказателна отговорност, разпрострирайки защитата, гарантирана от съда за непълнолетни до всички деца до 18-годишна възраст и този закон да се прилага ефективно чрез създаване на съдилища за младежи във всяка област. По-специално, той напомня на договарящата държава, че делата, свързани с непълнолетни престъпници трябва да се разглеждат без забавяне, за да се избегнат периоди на тайно задържане и че задържането под стража трябва да се използва само като последна мярка,

следва да бъде възможно най-кратко и не по-дълго от срока, предвиден в закона. Когато е възможно, трябва да се използват алтернативни мерки за задържане под стража.“

2. Право на достъп до адвокат по време на задържане в полицията

(а) Съвет на Европа

(i) Правила, приети от Комитета на министрите

37. Член 93 от Стандартните минимални правила за отношението към лишените от свобода (Резолюция (73) 5 на Комитета на министрите на Съвета на Европа), предвижда:

„Лишен от свобода, който все още не е подсъдим има право, веднага след задържането си, за да си избере защитник ... и да бъде посещаван от своя защитник с оглед подготовка на неговата защита и да подготвя, да му предава и да получава поверителни инструкции. По негово искане, трябва да му бъдат предоставени всички необходими удобства за тази цел. ... Срещите между лишения от свобода и неговия защитник може да бъдат наблюдавани, но не и подслушвани, директно или индиректно, от полицаи или друго длъжностно лице.“

38. Освен това Препоръката на Комитета на министрите към страните-членки на Съвета на Европа относно Европейските правила за затворите (Rec (2006)2), приета на 11 януари 2006 г. на 952-рото заседание на заместник-министрите, в относимата си част гласи, както следва:

„Правни съвети

23.1 Всички затворници имат право на правен съвет, а затворническите власти трябва да им предоставят разумни улеснения за получаване на достъп до такива съвети.

23.2 Затворниците могат да се консултират по всякакви правни въпроси със защитник по свой избор и за своя сметка.

...

23.5 Съдебен орган може при изключителни обстоятелства, да разпреди ограничения върху тази поверителност за предотвратяването на тежко престъпление или съществени нарушения на безопасността и сигурността в затвора.“

...

(ii) *Европейски комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото и унижително отношение или наказание (КПИ)*

39. След посещението си в Турция през юли 2000 г., КПИ е публикувал своя доклад от 8 ноември 2001 г. (CPT/Inf (2001)25). В него се посочва:

„61. Въпреки многото промени в законодателството през последните години, остават някои слабости относно формалните гаранции срещу малтретиране. Може би най-важният недостатък е, че лицата, задържани по подозрение в колективни престъпления, попадащи под юрисдикцията на държавните съдилища за сигурност, все още нямат право на достъп до адвокат по време на първите четири дни на тяхното задържане под стража. Освен това, въпреки пораншните твърдения за обратното, турските власти са пояснили в отговор на доклада за посещението от февруари/март 1999 г., че на такива лица през първите четири дни на задържането им под стража се отказва възможността да информират свой роднина за положението си. Такова тайно задържане може да улесни малтретирането.

Поради това КПИ трябва да повтори още веднъж препоръката си, че на всички лица, лишени от свобода от правоприлагащите органи в страната, включително на лицата, заподозрени в престъпления, попадащи под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност, трябва да бъде предоставен достъп до адвокат от самото начало на тяхното задържане. КПИ признава, че за да се защитят законните интереси на полицейското разследване, може по изключение да бъде необходимо да се отложи за известен период достъпът на задържаното лице до адвокат по негов избор, но в такива случаи трябва да бъде предоставен достъп до друг независим адвокат.

Прилагането на горната препоръка ще изисква предприемането на законодателни мерки. Докато това стане обаче трябва да се предприемат незабавни стъпки, чрез които да се гарантира, че действащите правни разпоредби се спазват. В действителност, информацията, събрана по време на *ad hoc* посещението през юли 2000 г. ясно показва, че дори и след първите четири дни на задържане, достъпът до адвокат за лица, заподозрени в извършването на престъпления, подсъдни на съдилищата за държавна сигурност, е на практика по-скоро изключение, отколкото правило. КПИ препоръчва служителите, които отговарят за извършването на проверки и инспекции съгласно гореспоменатата процедура за контрол на съответствието със стандартите да бъдат инструктирани да обръщат особено внимание на това дали лицата, заподозрени в колективни престъпления, попадащи под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност, биват информирани за правото си на достъп до адвокат след първите четири дни от тяхното задържане и дали им се предоставя възможност ефективно да упражняват това право.“

40. КПИ е посетил Турция отново през септември 2001 г. и в доклада си от 24 април 2002 г. (CPT/Inf (2002)8) е заявил:

„12. Измененията, внесени в член 16 от Закона за организацията и съдебното производство пред съдилищата за държавна сигурност, са подобрили и уредбата по отношение на достъпа до адвокат за лица, задържани по подозрение в колективни престъпления, попадащи под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност. За тези лица правото на достъп до адвокат става възможно,

след като прокурорът е издал писмена заповед за удължаване на полицейското задържане след изтичането на четиридесет и осем часа, с други думи, сега те са лишени от достъп до адвокат, само за два дни, а не за четири, както е предвиждал предишният закон.

Макар да приветства тази стъпка напред, КПИ изразява съжаление, че тази възможност не е била използвана, за да се предостави на лицата, задържани за колективни нарушения, подсъдни на съдилищата за държавна сигурност, право на достъп до адвокат от самото начало на тяхното задържане (и така да ги приравнят в това отношение с правата на заподозрените в извършването на обикновени престъпления). КПИ вярва, че в близко бъдеще турските власти ще изпълнят дългогодишната препоръка на Комитета, че всички лица, лишени от свобода от правоприлагащите органи, включително лица, заподозрени в извършването на престъпления, попадащи под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност, ще имат право от самото начало на своето задържане, на достъп до адвокат.

...

46. По-рано бяха споменати неотдавнашните положителни законодателни промени, свързани с правата на достъп до адвокат и правото на уведомяване на роднина за задържането (виж параграфи от 12 до 14). Те са довели до подобрения във вече впечатляващата правна и регулаторна рамка за борба срещу изтезанията и малтретирането. Въпреки това, КПИ остава много загрижен поради факта, че лицата, задържани по подозрение в извършването на колективни престъпления, попадащи под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност, все още са лишени от достъп до адвокат по време на първите два дни от тяхното задържане; позицията на КПИ по този въпрос е посочена ясно в параграф 12.

Освен това, действителното съдържание на правото на достъп до адвокат за лица, заподозрени в престъпления, подсъдни на съдилищата за държавна сигурност, остават по-слабо развити, отколкото при лица, заподозрени в обикновено престъпление. По-специално, до колкото КПИ би могъл да установи, все още такива заподозрени нямат право на адвокат, който присъства при даването на показания пред полицията и процедурата за назначаването на адвокат от Адвокатската колегия не се прилага за тях. По същия начин, разпоредбата, предвиждаща задължително назначаване на адвокат за лица под 18 години все още не се прилага за непълнолетни, които са задържани по подозрение в извършването на нарушения, подсъдни пред съдилищата за държавна сигурност. В това отношение КПИ потвърждава още веднъж препоръката, дадена в доклада за посещението през октомври 1997 г., че съответните разпоредби на членове 135, 136 и 138 от Наказателно-процесуалния кодекс трябва да се прилагат за лица, заподозрени в престъпления, попадащи под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност.“

(b) Организация на обединените нации

(i) Международен пакт за граждански и политически права

41. Член 14 § 3 (б) от Международния пакт за граждански и политически права предвижда, че всяко лице, обвинено в извършване

на престъпление, има право „да разполага с достатъчно време и с необходимите улеснения за подготовка на защитата си и за установяване на връзка със защитник по свой избор.“

(ii) Комитет против изтезанията на Организацията на обединените нации

42. В своите Заключения и препоръки относно Турция от 27 май 2003 г. (CAT/C/CR/30/5) , Комитетът е заявил следното:

„5. Комитетът изразява загриженост относно

...

(с) твърдения, че на задържани от полицията лица е бил отказван бърз и адекватен достъп до правна и медицинска помощ, както и че членовете на семейството им не са били своевременно уведомявани за задържането им;

...

7. Комитетът препоръчва на договарящата държава

(а) да гарантира, че задържаните лица, включително тези, задържани за престъпления под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност, се възползват на практика изцяло от наличните гаранции срещу малтретиране и изтезания, по-специално чрез гарантиране на правото им на медицинска и правна помощ и правото им да се свържат със семействата си;

...”

43. В своя Общ коментар № 2 от 24 януари 2008 г. (CAT/C/GC/2), Комитетът е посочил:

„13. Някои основни гаранции се прилагат за всички лица, лишени от свобода. Някои от тях са посочени в Конвенцията, а Комитетът непрекъснато призовава договарящите държавите да ги използват. Препоръките на Комитета относно ефективните мерки имат за цел да изяснят настоящото изходно ниво и не са изчерпателни. Тези гаранции включват, *inter alia*, ... правото на своевременно получаване на независима правна помощ ...“

(с) Европейски съюз

44. Член 48 от Хартата на основните права гласи, че „[Н]а всеки обвиняем се гарантира зачитане на правото на защита.“ В член 52 § 3 се посочва също, че смисълът и обхватът на правата, гарантирани в член 48, са същите като тези на съответстващите права, гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 ОТ КОНВЕНИЦЯТА

A. Достъп до адвокат по време на полицейското задържане

45. Жалбоподателят твърди, че правата му на защита са били нарушени, тъй като му е бил отказан достъп до адвокат по време на задържането му в полицията. Той се позовава на член 6 § 3 (с) от Конвенцията, който предвижда:

„3. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има минимум следните права:

...

с) да се защитава лично или да ползува адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато го изискват интересите на правосъдието;“

1. Решението на камарата

46. В решението си от 26 април 2007 г. камарата е приела, че няма нарушение на член 6 § 3 (с) от Конвенцията. В тази връзка тя е отбелязала, че жалбоподателят е бил представляван от адвокат по време на производството пред първата инстанция и при обжалването и че самопризнанието на жалбоподателя пред полицията не е било единственото основание за неговото осъждане. Според камарата жалбоподателят е имал възможност да оспори твърденията на обвинението при условия, които не го поставят в съществено по-неблагоприятно положение по отношение на другата страна. Камарата също е отбелязала, че при осъждането на жалбоподателя, съдът за държавна сигурност в Измир е имал предвид обстоятелствата, при които е бил задържан жалбоподателят, експертизата относно почерка върху плаката и свидетелски показания. Предвид гореизложеното, тя е заключила, че справедливостта на производство не е била нарушена поради липсата на правна помощ по време на полицейското задържане.

2. Становища на страните

(а) Жалбоподателят

47. Жалбоподателят оспорва основанията, поради които камарата е установила, че няма нарушение на член 6 § 3 (с) от Конвенцията. Той

заявява, че съдействието на адвокат по време на задържане в полицията е основно право. Той припомня на Съда, че всички доказателства, които са били използвани срещу него са били събрани по време на предварителното разследване, когато му е била отказана помощ от адвокат. На този етап жалбоподателят твърди, че въпреки че националният съд го е осъдил, не е имало доказателства за това, че той е виновен. Той също така твърди, че е бил малтретиран по време на полицейско задържане и че е подписал самопризнанията си пред полицията по принуда. Това самопризнание е било използвано от съда за държавна сигурност в Измир, въпреки че той недвусмислено го е оттеглил пред прокурора, съдия-следователя и по време на съдебния процес. Жалбоподателят също така подчертава, че през въпросния период е бил непълнолетен и не е имал предишни осъждания. Според него с оглед на сериозните обвинения, които са били повдигнати срещу него, липсата на правна помощ е нарушила правото му на справедлив съдебен процес. Той също така твърди, че правителството не е успяло да изтъкне подходяща причина, за да оправдае липсата на правна помощ.

(b) Правителството

48. Правителството моли голямата камара да потвърди решението на камарата, че няма нарушение на член 6 § 3 (с) от Конвенцията. То твърди, първо, че законодателството е било променено през 2005 г. Освен това, според него наложеното на жалбоподателя ограничение за достъп до адвокат не е нарушило правото му на справедлив процес по член 6 от Конвенцията. Позицията на Съда (виж по-специално, *Imbrioscia срещу Швейцария*, 24 ноември 1993 г., Series A no. 275; *John Murray срещу Обединеното кралство*, 8 февруари 1996 г., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-I; *Averill срещу Обединеното кралство*, no. 36408/97, ECHR 2000-VI; *Magee срещу Обединеното кралство*, no. 28135/95, ECHR 2000-VI; и *Brennan срещу Обединеното кралство*, no. 39846/98, ECHR 2001-X), то твърди, че при преценката дали процесът е бил справедлив или не, трябва да се вземе предвид производството като цяло. Така, тъй като жалбоподателят е бил представляван от адвокат по време на производството пред съда по държавна сигурност в Измир и пред Касационния съд, правото му на справедлив процес не е било нарушено. По-нататък правителството привлича вниманието към няколко дела срещу Турция (виж *Saraç срещу Турция* (dec.), no. 35841/97, 2 септември 2004 г.; *Yurtsever срещу Турция* (dec.), no. 42086/02, 31 август 2006 г.; *Uçta срещу Турция* (dec.), no. 15071/03, 3 октомври 2006 г.; *Yavuz and Others срещу Турция* (dec.), no. 38827/02, 21 ноември 2006 г.; и *Yildiz срещу Турция* (dec.), nos. 3543/03 и 3557/03, 5 декември 2006 г.), в които Съдът е обявил подобни оплаквания за недопустими като явно необосновани, поради

това че, тъй като самопризнанията пред полицията не са били единственото доказателство, за да се стигне до осъждане, липсата на правна помощ по време на полицейско задържане не е представлявала нарушение на член 6 от Конвенцията.

49. Що се отнася до фактите по настоящото дело, правителството твърди, че когато жалбоподателят е бил задържан от полицията, му е било напомнено правото му да запази мълчание и че по време на последвалото наказателно производство адвокатът му е имал възможност да оспори твърденията на обвинението. То освен това подчертава, че самопризнанията на жалбоподателя пред полицията не е единственото основание за неговото осъждане.

3. Преценката на Съда

(а) Основните принципи, приложими в настоящия случай

50. Съдът подчертава, че макар основната цел на член 6 от Конвенцията, по отношение на наказателното производство, е да гарантира справедлив съдебен процес от „съд“, компетентен да установи „наказателно обвинение“, от това не следва, че този член не се прилага на фазата на досъдебното производство. Така член 6 – и специално параграф 3 от него – може да е от значение преди делото да бъде изпратено в съда, ако и доколкото справедливостта на съдебния процес вероятно би била сериозно засегната от първоначалното неспазване на неговите разпоредби (виж *Imbrioscia*, цитирано по-горе, § 36). Както Съдът вече е постановил в свои предишни решения, правото, гарантирано от член 6 § 3 (с) от Конвенцията, е един от елементите, заедно с други такива, на понятието за справедлив процес в наказателното производство, съдържащо се в член 6 § 1 (виж *Imbrioscia*, цитирано по-горе, § 37, и *Brennan*, цитирано по-горе, § 45).

51. Съдът също подчертава, че въпреки че не е абсолютно, правото на всяко лице, обвинено в престъпление, да бъде ефективно защитавано от адвокат, който, ако е необходимо, се назначава служебно, е една от основните характеристики на справедливия съдебен процес (виж *Poitrimol срещу Франция*, 23 ноември 1993 г., § 34, Series A no. 277-A, и *Демебуков (Demebukov) срещу България*, no. 68020/01, § 50, 28 февруари 2008 г.). Въпреки това, член 6, § 3 (с) не определя начина на упражняване на това право. Така той оставя на договарящите държави избора на средствата, гарантиращи, че това право съществува в техните правни системи, като задачата на Съда е само да се провери дали изборият от тях метод е в съответствие с изискванията за справедлив процес. В това отношение трябва да се припомни, че Конвенцията има за цел да „гарантира права, които не са само теоретични или илюзорни, а които са практични и ефективни“ и че назначаването на защитник, само по себе си, не гарантира

ефективността на защитата, която той ще предложи на обвиняемия (виж *Imbrioscia*, цитирано по-горе, § 38).

52. Националните закони може да свързват с определени последици поведението на обвиняемия в началните етапи на разпита пред полицията, които да са от решаващо значение за воденето на защитата в последващите фази на наказателното производство. При това положение член 6 обикновено изисква обвиняемият да може да се възползва от помощта на адвокат още в началните етапи на разпита пред полицията. Досега се е смятало обаче, че това право може да бъде ограничено в името на справедлива кауза. Ето защо въпросът във всеки отделен случай е бил дали ограничението е било оправдано и ако е така, дали в светлината на производството като цяло, това не е лишило обвиняемия от справедлив процес, защото дори и оправдано ограничение е в състояние да направи това при определени обстоятелства (виж *John Murray*, цитирано по-горе, § 63; *Brennan*, цитирано по-горе, § 45; и *Magee*, цитирано по-горе, § 44).

53. Тези принципи, посочени в параграф 52 по-горе, са в съответствие и с общоприетите международни стандарти за права на човека (виж параграфи 37-42 по-горе), които са в основата на концепцията за справедлив процес и чиято обосновка се отнася по-специално до защитата на обвиняемия срещу незаконна принуда от страна на властите. Те допринасят и за предотвратяване на съдебни грешки и за изпълнението на целите на член 6, а именно равнопоставеност между разследващите органи и прокуратурата от една страна, и обвиняемия, от друга.

54. В това отношение Съдът подчертава значението на фазата на разследването за подготовката на наказателното производство, тъй като доказателствата, събрани по време на тази фаза, определят рамката, в която ще бъде разглеждано престъплението, в което е било обвинено лицето (виж *Can срещу Австрия*, по. 9300/81, доклад на Комисията от 12 юли 1984 г., § 50, Series A no. 96). В същото време, на тази фаза от производството един обвиняем често се намира в особено уязвимо положение, което се подсилва от факта, че законодателството в областта на наказателното производство става все по-сложно именно по отношение на правилата, уреждащи събирането и използването на доказателства. В повечето случаи тази уязвимост може най-добре да бъде компенсирана от помощта на адвокат, чиято задача е, наред с други неща, да помогне да се гарантира спазването на правото на обвиняемия да не се уличава в престъпление. Това право наистина предполага, че по едно наказателно дело прокуратурата ще се стреми да събере доказателства срещу обвиняемия, без да прибегва до доказателства, получени чрез методи на принуда или насилие против волята на обвиняемия (виж *Jalloh срещу Германия* [ГК], по. 54810/00, § 100, ECHR 2006-IX, и *Kolu срещу Турция*, по. 35811/97, § 51, 2 август

2005 г.). Ранен достъп до адвокат е една от процесуалните гаранции, на която Съдът обръща специално внимание, когато разглежда въпроса дали дадена процедура е засегнала самата същност на привилегията срещу самоуличаване в престъпление (виж, *mutatis mutandis*, *Jalloh*, цитирано по-горе, § 101). В тази връзка Съдът отбелязва и препоръките на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отношение или наказание (КПИ) (виж параграфи 39-40 по-горе), в които КПИ многократно е заявявал, че правото на задържаното лице на достъп до правни съвети е основен начин на защита срещу малтретиране. Всяко изключение от упражняването на това право трябва да бъде ясно определено и неговото прилагане трябва да е строго ограничено във времето. Тези принципи са особено важни в случаи на сериозни обвинения, защото тъкмо в лицето на най-тежките наказания зачитането на правото на справедлив съдебен процес трябва да бъде гарантирано във възможно най-голяма степен от демократичните общества.

55. На фона на това, Съдът намира, че за да остане правото на справедлив процес достатъчно „практическо и ефективно“ (виж параграф 51 по-горе), член 6 § 1 изисква, като правило, да бъде предоставен достъп до адвокат от първия разпит на заподозрения от полицията, освен ако се докаже, че с оглед на конкретните обстоятелства на всеки отделен случай, съществуват основателни причини за ограничаване на това право. Дори когато наложителни причини, по изключение може да обосноват отказ на достъп до адвокат, такова ограничение – независимо от неговото оправдание – не трябва неоснователно да засяга правата на обвиняемия по член 6 (виж, *mutatis mutandis*, *Magee*, цитирано по-горе, § 44). Правата на защита по принцип ще бъдат безвъзвратно нарушени, когато показания, уличаващи обвиняемия, направени по време на разпит пред полицията в отсъствието на адвокат, се използват като основание за осъждане.

(b) Приложение на изложените принципи в настоящия случай

56. В настоящия случай правото на жалбоподателя на достъп до адвокат е било ограничено по време на задържането в полицията, в съответствие с член 31 от Закон № 3842, тъй като той е бил обвинен в извършването на престъпление, попадащо под юрисдикцията на съдилищата за държавна сигурност. В резултат на това той не е имал достъп до адвокат, когато е давал показания съответно пред полицията, прокуратурата и съдия-следователя. Така няма друго основание за отказа за достъп на жалбоподателя до адвокат освен факта, че това е било предвидено систематично от съответните правни разпоредби. Поради това, този отказ не отговаря на изискванията на член 6 в това отношение, както е посочено в параграф 52 по-горе.

57. По-нататък Съдът отбелязва, че жалбоподателят е имал достъп до адвокат след задържането му под стража. По време на последвалото наказателно производство той също така е имал възможност да призове свои свидетели и да оспори аргументите на обвинението. Той отбелязва и, че жалбоподателят многократно е отричал самопризнанията, направени пред полицията, както по време на процеса пред първоинстанционния съд, така и при обжалването. Както обаче е видно от материалите по делото, разследването в по-голямата си част е било завършено преди жалбоподателят да се яви пред съдия-следователя на 1 юни 2001 г. Нещо повече, не само че съдът за държавна сигурност в Измир не е взел отношение по допустимостта на признанията на жалбоподателя, направени пред полицията, преди да продължи с разглеждането на делото по същество, но е използвал тези признания като основно доказателство за неговото осъждане, въпреки че той е отрекъл истинността им (виж параграф 23 по-горе). В тази връзка, Съдът отбелязва, че при осъждането на жалбоподателя, съдът за държавна сигурност в Измир в действителност е използвал доказателствата пред него, за да потвърди самопризнанията на жалбоподателя пред полицията. Тези доказателства са включвали експертното заключение от 1 юни 2001 г. и показанията на другите обвиняеми пред полицията и прокуратурата. В това отношение обаче Съдът намира за поразителен факта, че заключението на експерта, посочено в решението на първоинстанционния съд, е било в полза на жалбоподателя, тъй като в него се заявявало, че не може да се установи дали почеркът върху плаката е на жалбоподателя (виж параграф 15 по-горе). Също така е важно, че всички съобвиняеми, които са свидетелствали срещу жалбоподателя в показанията си пред полицията и прокуратурата, са оттеглили изявленията си по време на процеса и са отричали участието си в демонстрацията.

58. По този начин, в настоящия случай, жалбоподателят несъмнено е бил засегнат от ограниченията на достъпа му до адвокат, тъй като показанията му пред полицията са били използвани за неговото осъждане. Нито съдействието на адвокат, предоставено му впоследствие, нито състезателният характер на последвалото производство не са могли да отстранят дефектите, които са били допуснати по време на полицейско задържане. Не е задача на Съда обаче да спекулира по отношение на последиците, които достъпът на жалбоподателя до адвокат по време на полицейско задържане би имал върху последвалото производство.

59. Съдът също така отбелязва, че нито буквата, нито духът на член 6 от Конвенцията не пречат дадено лице по свое собствено желание да се откаже, изрично или мълчаливо, от гаранциите за справедлив процес (виж *Kwiatkowska срещу Италия* (dec.), no. 52868/99, 30 ноември 2000 г.). За да бъде обаче ефективен за целите на

Конвенцията, отказът от правото на участие в процеса трябва да бъде установен по недвусмислен начин и да се придружава от минимални гаранции, съразмерни с неговото значение (виж *Sejdovic срещу Италия* [ГК], no. 56581/00, § 86, ECHR 2006-II; *Kolu*, цитирано по-горе, § 53; и *Colozza срещу Италия*, 12 февруари 1985 г., § 28, Series A no. 89). Поради това, в настоящия случай не може да се разчита, че изявлението, съдържащо се във формуляра, изброяващ правата на жалбоподателя, представлява напомняне на правото му да запази мълчание (виж параграф 14 по-горе).

60. На последно място Съдът отбелязва, че един от специфичните елементи на настоящия случай е възрастта на жалбоподателя. Като взе предвид големия брой международни инструменти относно правната помощ за непълнолетни, задържани от полицията (виж параграфи 32-36 по-горе), Съдът подчертава фундаменталното значение на осигуряването на достъп до адвокат, когато задържаното лице е непълнолетно.

61. При все това, в настоящия случай, както беше посочено по-горе, наложеното ограничение на правото на достъп до адвокат е систематично и се прилага към всяко лице, задържано от полицията, независимо от неговата възраст, когато става въпрос за престъпление, подсъдно на съдилищата за държавна сигурност.

62. В обобщение, въпреки че жалбоподателят е имал възможност да оспори доказателствата срещу него по време на процеса и след това при обжалването, липсата на адвокат по време на задържането му от полицията необратимо е засегнало правото му на защита.

(с) Заключение

63. Предвид изложените съображения, Съдът заключава, че в настоящия случай има нарушение на член 6 § 3 (с) от Конвенцията във връзка с член 6 § 1.

В. Непредоставяне на писменото становище на Главния прокурор при Касационния съд

64. Жалбоподателят се оплаква, че писменото становище на Главния прокурор при Касационния съд не му е било съобщено. В това отношение той се позовава на член 6 § 1 от Конвенцията, съответната част от който гласи:

„Всяко лице при решаването на ... наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо ... гледане на неговото дело ... от ... съд ...“

1. Решение на камарата

65. В решението си от 26 април 2007 г. камарата е установила, че в светлината на установената практика по този въпрос, неуведомяването на жалбоподателя за писменото становище на Главния прокурор при Касационния съд е нарушило правото му на състезателно производство. Тя е заключила, че следователно има нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

2. Становища на страните

66. Страните не са представили отделни становища по този въпрос.

3. Преценката на Съда

67. Съдът счита, по причините, изложени от камарата, че правото на жалбоподателя на състезателно производство е било нарушено. Следователно има нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

68. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната високостоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

A. Вреди*1. Становища на страните*

69. Жалбоподателят претендира 5 000 евро като обезщетение за имуществени вреди и 10 000 евро като обезщетение за неимуществени вреди.

70. Правителството твърди, че претендираните суми са прекомерни и неприемливи.

2. Решение на камарата

71. Камарата не е присъдила обезщетение за имуществени вреди на жалбоподателя, приемайки, че той не е обосновал претенцията си. Тя е счела, че установяването на нарушение представлява само по себе си достатъчно справедливо обезщетение за неимуществените вреди, претърпени от жалбоподателя.

3. Преценката на Съда

72. Съдът подчертава, че най-подходящата форма на обезщетение за нарушение на член 6 § 1 е да се гарантира, че жалбоподателят, доколкото е възможно, е поставен в положението, в което той би се намирал, ако тази разпоредба не е била нарушена (виж *Teteriny срещу Русия*, по. 11931/03, § 56, 30 юни 2005 г.; *Jeličić срещу Босна и Херцеговина*, по. 41183/02, § 53, ECHR 2006-XII; и *Mehmet and Suna Yiğit срещу Турция*, по. 52658/99, § 47, 17 юли 2007 г.). Съдът намира, че този принцип е приложим и в конкретния случай. Следователно той счита, че най-подходящата форма на обезщетение би било повторното разглеждане на делото на жалбоподателя в съответствие с изискванията на член 6 § 1 от Конвенцията, ако жалбоподателят пожелае това (виж, *mutatis mutandis*, *Gençel срещу Турция*, по. 53431/99, § 27, 23 октомври 2003 г.).

73. Що се отнася до останалите неимуществени вреди, преценявайки по справедливост, Съдът присъжда на жалбоподателя 2 000 евро.

В. Разноски

1. Становища на страните

74. Жалбоподателят претендира 3 500 евро за разноски, направени във вътрешното производство и пред камарата, без да представя никакви документи в подкрепа на претенциите си. Трябва да се отбележи, че жалбоподателят не е изменил първоначалната претенция, която е бил направил пред камарата, но е поискал правна помощ за разноските, направени пред голямата камара.

75. Правителството оспорва претенцията, като твърди, че тя е необоснована.

2. Решение на камарата

76. Камарата е присъдила на жалбоподателя 1 000 евро за разноски.

3. Преценката на Съда

77. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е ползвал правна помощ за разноските, свързани с производството пред голямата камара. В резултат на това разходите включват само тези, направени в производството пред националните съдилища и пред камарата.

78. Според установената практика на Съда, разноски се присъждат по член 41, само ако се установи, че те са били действително направени и че са разумни по размер. Освен това разноските за правна защита се възстановяват, само доколкото те са свързани с

установеното нарушение (виж, наред с други източници, *Beuyeler срещу Италия* (справедливо обезщетение) [ГК], no. 33202/96, § 27, 28 май 2002 г., и *Sahin срещу Германия* [ГК], no. 30943/96, § 105, ECHR 2003-VIII).

79. В светлината на гореизложеното, Съдът присъжда на жалбоподателя сумата вече е присъдена от камарата, а именно 1 000 евро.

С. Лихва за забава

80. Съдът намира за уместно лихвата за забава да бъде определена въз основа на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Реши*, че има нарушение на член 6 § 3 (с) от Конвенцията във връзка с член 6 § 1 поради липсата на правна защита за жалбоподателя по време на задържането му от полицията;
2. *Реши*, че има нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията поради несъобщаването на жалбоподателя на писменото становище на Главния прокурор при Касационния съд;
3. *Реши*
 - (а) че ответната държава ще заплати на жалбоподателя, в тримесечен срок, следните суми, конвертирани в турски лири по курса към деня на изплащането:
 - (i) 2 000 евро (две хиляди евро), плюс възможната дължима сума за данъци и такси, за неимуществени вреди;
 - (ii) 1 000 евро (хиляда евро), плюс възможната дължима сума за данъци и такси, за разноси;
 - (б) че от изтичането на гореспоменатия тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.
4. *Отхвърли* останалата част от претенцията на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски и френски език и произнесено на публично заседание в сградата на правата на човека в Страсбург на 27 ноември 2008 г.

Vincent Berger
Юрисконсулт

Nicolas Bratza
Председател

В съответствие с член 45 § 2 от Конвенцията и член 74 § 2 от Правилника на Съда, към решението са приложени следните особени мнения:

- (a) особено мнение на съдия Judge Bratza;
- (b) съвместно особено мнение на съдии Rozakis, Spielmann, Ziemele и Lazarova Trajkovska;
- (c) особено мнение на съдия Zagrebelsky, към което са се присъединили съдии Casadevall и Türmen.

Особените мнения не са преведени на български език, но съществуват на английски и/или на френски в официалната версия/версии на решението, която може да бъде намерена в базата данни с практиката на Европейския съд по правата на човека HUDOC.

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г.

Официалните езици на Европейския съд по правата на човека са английски и френски. Този превод не обвързва Съда и Съдът не поема никаква отговорност за качеството му. Той може да бъде свален от базата данни с практиката на Европейския съд по правата на човека HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) или от всяка друга база данни, на която Съдът го е предоставил. Той може да бъде възпроизвеждан за нетърговски цели, при условие че е цитирано пълното заглавие на делото и посочената по-горе информация за авторските права. В случай че възнамерявате да използвате за търговски цели която и да било част от този превод, моля свържете се с publishing@echr.coe.int

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.